

Ašvestek libru . . . už jsi napsal, Modche?“
 „Jen pomalu, Rézi,“ napomínal Modche a pečlivě psal tužkou na kousku papíru velkým, židovským písmem z prave ruky k levé.

„Ale aby to byly jistě jomtivik,“ kázala Rézi důrazně, „ne aby ti snad Schulhof dal ty všední — chraniž bože! A teď cukr, piš tři libry, a od špičky až je a aby na něm byla jomtivik pečť; a teď cikorie balíček a musí být na něm vytištěno, že je jomtivik, . . . bože, Modche, když pomyslím, jaký tys bezhlavý a že bys mohl přinést nějaký čumec . . .“

„Už to nosím přes třicet roků . . .“, bručel Modche.

„Teď ještě jomtivik sirobu půl libry,“ pokračovala Rézi, „přijdou děti, aby jim bylo čím macesy namazat . . . A teď to hlavní, Modche, mouky deset liber.“

„Mouky . . .?“ a Modchemu překvapením vypadla tužka z rukou. „Snad nebudeš, Rézi, o pesach péct buchty?“

„Buchty ne, ale macesy!“ řekla Rézi a dychtivě pohlížela na Modche, jaký dojem toto její sdělení naň učiní.

„Zase se zbláznila,“ kroutil Modche povážlivě svojí šedivou hlavou a rozšafně pokračoval: „Co tě to jen, Rézi, zase napadlo; vždycky jsme si koupili svých několik balíčků a bylo to bez hluku a bez práce; a pojednou tě napadne taková věc . . . Celé stavení obrátíš vzhůru nohama a toho rámusu a . . .“

„Ničemu nerozumíš,“ nedala mu Rézi domluvit, „však vím, proč právě letos chci macesy péct doma. Což nevíš, co se toho na ty ubohé macesy naklevalo, co že všechno do nich dáváme a jaké čáry při tom musejí být? Ať tedy vidí ce-

lý svět, co v nich je a jak se pekou! Všecky ženské ze vsi k tomu pečení sezu a všechno bude, jak bývalo před lety, kdy ještě každý sobě pek macesy doma. A abys věděl, Modche, už je všechno ujednáno a umluveno. Zábořská sestra má po rodičích nebožtíka švagra všechno, čeho je k pečení macesů potřeba, tabule, kotlík, válce . . . všechno. Pošle to sem a pro sebe si zde upeče taky a Křenečtí taky si zde upečou . . .“

„Dělej, jak rozumíš,“ vzdychl Modche. „Ale řekni, Rézi, to mám všechno z Hradce na svých starých bedrách . . .“

„Nic neponeseš, Modche,“ vykládala Rézi, „do Hradce půjdeš pěšky, ale zpátky pojeděš lokálkou; na zastávku přijdu ti naproti s nůši a všechno ponesu sama. Ale nemysli, Modche, že mouku koupíš taky u Schulhofa, — to bože chraň! On kdoví jestli Schulhof jomtivik mouku má, a kdyby i měl, — já ji od něho nechci. Jistota je jistota. Pravou jomtivik mouku melou jen ve mlýně u Karášků, tam na to jomtivik mletí dohlíží sám hradecký pan rabín — u Karášků ji koupíš. Dříve však dojdeš k panu rabínovi, on ti dá na mlynáře pár rádků — pěkně ho musíš o ně poprosit —, aby ti jako mlynář dal tu skutečně jomtivik mouku, a až pak s tou moukou půjdeš ze mlýna, zase se zastavíš u pana rabína, že ho nechám prosit, aby mouku prohléd a pytlík zapечатil tím jomtivik pečtidlem . . . Jistota je jistota.“

Rézi skončila a Modche pouze vzdychal a němě svědčil. —

Snáh, smíšený s drobným chladným deštěm, nepříjemně šlehal Rézi do tváře, když ošklivého březnového dne — už se pomalu chýlilo k večeru — s nůši na zádech čekala u sedletínské zastávky na Modche vracejícího se lokálkou z Hradce z jomtivik nákupu. Takto pro všední potřebu kupovala Rézi všechno u Toničky ve Křenku, a dokud Tonička ve Křenku nebyla, u Frieda ve Vojkovičích; ale jomtivik věci . . . těch hned Rézini rodiče a teď už přes třicet roků zase ona nikde jinde nekoupila než v Hradci u Schulhofa. Bylo sice do Hradce tři hodiny cesty, ale Rézi měla jistotu, že

u Schulhofa dostane všechno skutečně jomtivik a že v tom není nijaký bezbožný podvod. Nakupování — všední i to jomtivik — vždycky patřilo k povinnostem Modcheovým a Modche se tomu nikdy nevzpíral.

Od několika měsíců jezdila z Hradce lokálka a na zpáteční cestě dnes poprvé ji měl Modche použít. Zastávka, vzdálená od Sedletína přes půl hodiny, byla v širém poli a pouze kůl zaražený v zemi při trati a na něm tabulka s nápisem „Zastávka Sedletín“ naznačovaly, že zde možno cestujícím vstoupit a vystoupit.

Rézi, všechna už promočena od deště a sněhu, netrpělivě vyhlížela vlak. Konečně přijel, zastavil u kůlu, konduktér otevřel dveře jednoho vozu a Modche, v zinním ještě mundry, pomalu a opatrně stoupal dolů. Nějaká dobročinná ruka jala se zvnitřku Modcheovi podávat různé balíčky a Rézi je brala od Modcheho a spěšně je kladla do nůše.

„Tak dělejte, pantiáto, dělejte, ať zase jedeme dále,“ nálahal konduktér na Modche, „už máte všechno? Tak — hoto vo!“ Zapísknutí a vlak pomalu se zase rozjížděl.

„Tak všechno vezeš v pořádku, Modche?“ zeptala se Rézi a horlivě rovnala balíčky v nůši.

„Všecko, Rézi, všecko...“

Pojednou se Modche zarazil a vykřikl uleknut:

„Proboha, Rézi, a kde je mouka?“

Rézi skloněna nad nůši vzpřímila se rázem.

„Ve vlaku byla,“ jekal Modche a jazyk mu dřevěněl.

„Žes ji tam nechal!“ zděsila se Rézi a již oběma rukama hrozila za odjíždějícím vlakem a křičela, co jí hrdlo stačilo:

„Počkejte! Počkejte!“

Vlak se zdvojenou rychlostí uháněl dále. Rézi, hnána neodolatelným pudem, rozběhla se za ním, nahlédla však záhy marnost svého počínání. Již jen malý obláček dýmu naznačoval směr, kterým vlak zmizel. Rézi všechna schvácena vrátila se k ustrnulému Modcheovi.

„Tak co teď, Modche, řekni, co teď?“ zalomila Rézi zoufale rukama.

„Já nevím, ... Rézi, ... já ...“ Modche se v řeči zajíkal a zraky se bál pozvednout od země.

„Vezmi nůši na záda a jdi domů,“ rozkazovala Rézi a zdálo se, že bývalá ráznost se jí pomalu vrací.

„Já teď půjdu až na stanici do Hraběšína a tam musím mouku dostat, kdybych to musila zadat k soudu. Teď běž!“ Modche vzal nůši na záda a se smutně skloněnou hlavou pomalu kráčil k domovu. Rézi pak hodila vrchní sukni přes hlavu, aby aspoň poněkud se chránila před nepohodou, a potratí spěšně ubíhala k hraběšinské stanici, ze sedletínských stávek vzdálené dobrou hodinu cesty. Lokálka dále než do Hraběšína nejela a Rézi měla pevnou naději, že na této konečné stanici svou jomtivik mouku dostati musí.

Nedostala. — — —

Když přišla domů — tma už byla jako v ranci —, byla všechna uplakána a zoufalá. V hraběšinské stanici nikdo o jomtivik mouce nechtěl vědět. Zmizela, jako by se byla do země propadla. Ještě se jí tam vysmáli, když Rézi hrozila soudem.

Byl to smutný večer v Modcheově domácnosti.

„Taková jomtivik mouka!“ naříkala Rézi a pořád si dávala na hlavu studené obklady. „A řekni, Modche, byls u pana rabína?“

„Byl, Rézi,“ svědčil tiše Modche a krčil se zkroutěně na svém místě u kamen, aby jej co možno nejméně bylo viděti.

„A těch pár řádků na mlynáře ti dal?“

„Dal, Rézi, všechno bylo, jak jsi nařídila.“

„A zase ti mouku prohlíd a zapečetil?“

„Prohlíd, Rézi, a zapečetil pytlík jomtivik pečetiídem.“

Rézina bolest propukla se zdvojenou silou.

„A z takové mouky teď někdo peče placky a kdoví na jakém ještě sádle!“ naříkala srdcelomně a zoufale zvedala ruce ke stropu. Pak se její hněv obrátil na hlavu nebohého Modche.

„Já žena nešťastná,“ naříkala zoufale, „co už já s tebou vytrpěla, o tom by se kronika dala napsat; jen pro posměch

jsem s tebou celému světu, a kdyby jen to bylo! Co ale teď počnu? Já už sezvala všechny selky na pečení macesů — přece neřeknu, co se mi přihodilo. Vždyť celý svět by se mi ještě vysmál. Teď mně nešťastné nezbyvá než ráno se sebrat a jít sama do Hradce pro jinou jomtivik mouku — přec nepošlu zase tebe, ví bůh, co bys zase provedl! To budeme mít ale letos laciné macesy — na ty budu pamatovat, co živa budu.“

Druhý den časně ráno Rézi šla do Hradce. Pěšky šla tam a pěšky přišla zpět a živá duše nevěděla, za jakou příčinou Rézi v Hradci měškala. — — —

Jako v úle to bzučelo v sednici. Obě okna do návsi otevřena dokořán — byl slunný, jarní den — a u oken tísnil se děti i dorostlí — všichni, kteří nebyli zváni dovnitř. A vnitřku . . . všechny sedletínské selky, chalupnice i domkářky kolem dlouhé tabule v plné, horlivé práci.

Rézi pekla macesy . . .

Dobře Modche prorokoval. Všecko v sednici obráceno vzhůru nohama. Nábytek vyneseno a v sednici nic než ta dlouhá macesová tabule a kolem ní po obou stranách sedletínské panímámy v nazehlených nedělních šatech, válející macesy. V měděném kotlíku hnětl Nácek těsto — Tonička nemohla přijít, bylať v šestinedělních, narodila se jí dceruška —, Rézi byla u pece, zábořská její sestra nosila jí k peci syrové a odnášela od pece zase do komory macesy upečené; a Modche, že k ničemu jinému nebyl, přiléval pouze Náckovi do kotlíku vody.

Celý domek byl pln ruchu a šumu. Šebestce, mladé chalupníci, napadlo zpívat. Spustila: „Nablízku za městem, tam spátráš hrob . . .“ a ostatní hned sborem za ní. Všecky však narazily na rozhodný a rozhořčený odpor staré výměnkářky Klenotky, jejíž nebožtík muž vodíval procesí do Staré Boleslavi. Klenotka ostře vytkla zpívající Šebestce, že se nesluší, ba hříchem že je při pečení takových „božích milostí“ zpívatí světské, zamilované písničky, a aby sama dala dobrý příklad, jala se zpívat zbožnou, poutnickou píseň a všechny

ostatní, i Šebestka, v zbožném zanícení zpívaly za ní. A když přezpívaly první, spustily druhou a třetí, a tak se Réziny macesy hnětly, válely a pekly za týchž zbožných poutnických písní, za jichž hlaholu nebožtík Klenot od nepaměti vodíval procesí do Staré Boleslavi. —

Posedě odpoledne byly všechny macesy hotovy a pečený. Povedly se všechny jak náleží, ani jediný se nepřipálil. Po skončené práci pohostila Rézi všechny pomahačky svačinou, kávou a věra pečenými buchtami nadívanými perníkem. Bylo přitom řečí jako vody a smíchu jako o veselce. Rézi zářila radostí a pýchou, že všechno tak pěkně skončilo. Po svačince se panímámy loučily a každá odnášela domů s velikou opatrností výslužku v podobě jednoho macesu. Vědělať Rézi, že za každý ten maces dostane zase po bochníku chleba, jakmile jen takterá panímáma bude péci.

Pak odešel Nácek a Rézina zábořská sestra, odnášející sobě macesy, a Rézi s Modchem osamotněli. Nejdříve jala se Rézi ukládati své tolika oběti vykoupené macesy. Modche přinesl připravenou již, sněhobíle vydrhnutou bedničku. Rézi do ní prostřela běloskvoucí prostěradlo a pak do ní vkládala jeden maces po druhém. Když tam byly všechny a bednička už byla plná, zatloukl Modche víko bedničky několika hřebíky a oba, Modche i Rézi, vynesli bedničku po žebříku na půdu. Nebyla však Rézina půda jako půda jiných sedletínských smrtelníků. Jedna její polovina byla sice naplněna slamou, druhá však podobala se spíše komoře. Byla cihlami dlážděna, cihly vždy do krvava vydrhnuty a pokryty pytlíky hadry. Všecko, co bylo v Rézině domácnosti nepotřebné, nalezlo poslední útočiště v této části půdy. A uprostřed všeho toho nepotřebného, vždy tajemným polem zahaleného haraburdí — i Modcheův oddávací pololindr nalezl zde před krátkým časem poslední svůj odpočinek — na čestném místě stála velká, stará bedna s Réziným jomtivik nádobím. Ví bůh kolik předcházejících generací nastřádalo toto nádobí a Rézi cenila si je nadě všechny poklady světa. Za bednou s nádobím, v rohu půdy, stál od nepa-

měti starý, rozviklaný stůl a na ten Rézi s Modchem slavnostně postavili bedničku s macesy. Slezli z půdy a tím — aspoň pro Modche — práce dnešního dne byla dokonána.

Večer, když Modche už se chystal ku spaní — chodit Modche spát se slepicemi —, slyšel, kterak se Rézi na dvorku s nějakým zlostně vadí. Přišla do sednice a zle hubovala. Že nějaký vandrák vlezl až na dvorek, a aby ho nechala někde přes noc, — nikde ve vsi že nemůže dostat nocehu. Ale k Rézi přišel k té pravé! To tak, aby stavení zapálil nebo něco ukradl nebo jiné ještě něčestí způsobil, — chraňž bože!

Rézi odešla po nějaké ještě práci do komory a zle tam hubovala na tu bezbožnou, zlodějskou čeládku. Modcheovi to však nedalo. Byl vždycky dobrého, měkkého srdce a zželelo se mu nebohého vandráka, který neměl, kam by na noc hlavu položil. Vždyť přece to byl taky člověk, tvor boží... K tomu se pěkná jarní povětrnost dnešního dne náhle — jak v březnu bývá — proměnila a sněžilo venku jako o vánocích. A tma byla, že ji mohl krájet.

I vyšel Modche potíchu před domek a skutečně spatřil před vrátky temné, neurčité obrysy neznámé postavy. Přistoupil k vandrovnímu a šeptem mu řekl:

„Můžete zde zůstat přes noc, ale jen tiše, a moje aby vás nespátrila. Vlezte si potíchu na půdu a tam si lehněte do slámy. A ráno ať jste pryč, než se rozední, nebo kdyby vás bylo vidělo...“

„To pánbu rač chránit, pantáto!“ zařikal se tiše vandrák, „já se už s panímámou nechci setkat, ona musí být zlá — bez urážky, pantáto.“

Ještě se Modche díval, kterak vandrák opatrně a bez hlesu vlekul po žebříku na půdu, pak šel do sednice a hned ulehl ku spaní. Rézi v komoře, jak bylo jejím zvykem, pořád ještě hubovala — snad už ani nevěděla pro co —, Modche však, sotva dolehl, ihned usnul spánkem spravedlivých. Ještě ve snách hrálo jej blahé vědomí, že vykonal skutek dobrý a bohumilý. —

„A teď sneseme s pomocí boží z půdy jomtivik nádobí

a macesy,“ řekla Rézi zbožně jednoho dne. Bylo tři dny před svátky a celá chaloupka od střechy až po skřípek byla už vykašerována a jomtivik. Co se nedalo vykašerovat, tam Rézi nakládla jomtivik prkének, jichž měla zásobu nevyčerpateľnou. Ještě vyslechl Modche obvyklé poučení, kterak s drahocenným nádobím zacházet, aby nepřišlo nic k pochroumání — „jsi takový pytel něčestí, moh bys něco rozbít,“ řekla Rézi —, a na daný rozkaz vylezl po žebříku opatrně na půdu. Rézi za ním vpolou žebříku stanula a čekala, až jí Modche počne podávat jednotlivé kusy nádobí. Po dlouhé chvíli objevila se v otvoru půdy Modcheova ruka a Rézi všechna pohnuta a svátečně rozechvěna přijala z ní první kus jomtivik nádobí — veliké, stářím zčernalé struhadlo na strouhání „tlustých“ macesů. Pak už to šlo rychleji. Kus po kuse podával Modche a Rézi ty hrnce, mísy a různotvárné rendlíky kladla na zem na rozestřenou slámu tak vělebně a slavnostně, jako by ty střepy byly nejdrahoccennějšími skvosty světa. Počítala bedlivě jednotlivé kusy, až šťastně dopočítala se konce.

„Teď podej bedničku s macesy,“ volala z půli žebříku do vnitř půdy.

„Modche, macesy!“ volala Rézi znovu, když chvilí marně čekala.

Nerušené tiicho bylo jí odpovědí.

„Snad jsi tam, člověče stará, neomdlel?“ zděsila se Rézi a několika skoky octla se na půdě.

Zde v pološeru spatřila Modche, an stojí všecek strnulý nehybně uprostřed půdy, bez hnutí a bez hlesu.

„Co zde, Modche, tropíš?“ zatřásla jím mocně Rézi.

„Smrt z tebe může člověk dostat — proč nesundáváš macesy?“

Modche sebou trhl, jako by se probouzel z těžkého sna.

„Mace... macesy...“ jekal trhaně a vytřeštěný jeho zrak těkal z jednoho místa půdy na druhé.

„Nu, macesy,“ netrpělivě opakovala Rézi. „Proč je nesundáváš? Kde je máš?“

A Rézin zrak mimoděk utkvěl v koutě pudy, kam na starý, rozviklaný stůl vlastnoručně s Modchem postavila bedničku s macesy, ... a výkřik hrůzy rozlehl se pūdou. Skolem byla Rézi u stolu ... ne, nebylo pochyby, stolek byl prázdný, bednička s macesy zmizela ...

„Kde jsou macesy?“ volala Rézi zoufale, „pověz, Modche, kde jsou mé macesy!“

Modche pouze zasténal a to byla celá jeho odpověď.

„Ptám se tě, Modche, kde jsou mé macesy?“ opakovala Rézi hrozně.

„Nevím, Rézi... bůh je svědkem ...“

„Modche ...!“

Nic více neřekla Rézi, ale pod jejím zdrcujícím pohledem div Modche neklesl na kolena.

„Snad ten vandrák,“ uklouzlo v smrtelné úzkosti Modcheovým rtům.

„Vandrák ... vandrák ...“ a v Réziných očích rozžehlo se náhle světlo poznání a pravdy. Znala Modche skrz naskrz a jeho vinu četla zřejmě v zdrceném jeho zevnějšku.

„Tys sem ondyno pustil na noc toho vandráka — žes ho sem pustil!“

V Rézině hlase burácela bouře.

„Ten by ale přece ...“ zajíkal se Modche; „a co by ten vandrák počal s macesy?“ přiznával se nepřímě.

„Ty ... ty ...“ O Rézi div se nepokoušela mrtvice. „Což on věděl, že v bedničce jsou macesy? Bylo to na ní napsáno? On myslil, bůhví jaké poklady v ní nejsou, a když viděl macesy, někde je zahodil nebo vzteky rozšlapal.“

Slova řinula se Rézi z úst jako proud dravé bystřiny; pojednou však, jako by si teprve uvědomila bolestnou a nenahraditelnou ztrátu, pokrýla rukama obličej a volala zoufale: „Moje macesy! Moje macesy!“ a bolestný její pláč rozléhal se pūdou.

„Dvakrát jsem na ně koupila mouku,“ mluvila v přerývaném pláči, „co peněz a práce to stálo, a teď ... a teď ... bůh tě potrestá, Modche, budeš to vidět, to by jinak ani ne-

byl spravedlivý. Ty beztoho budeš příčinou mé smrti, a jestli neumru, jestli já tohle přčkám, tak se dám s tebou rozvést — ano, rozvést se s tebou dám, Modche, abys o tom věděl. Už se s tebou soužit nebudu. A teď se sebeř a běž do Křenku! Tam Toniče a Náckovi vypověz, cos zase proved, — jen jim to řekni všecko, ať taky vědí, jakého mají chytrého strýčka, — a popros je, aby nám přenechali polovičku svých macesů! Jestli s nimi ale na cestě něco vyvedeš ...“

Další už Modche neslyšel.

Na svá leta kupodivu mrštně a spěšně zmizel z pudy, a když Rézi polo ve mdlobách dopotácela se za ním po žebříku dolů, byl už Modche dávno za humny a z dosahu Rézina spravedlivého hněvu.

A dole klesla Rézi — dříve sobě obvázavši mokřým šátkem hlavu — do slámy uprostřed jomívník nádoby a plakala, až jí srdce usedalo.